

СЕКЦІЯ 2. ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-641-9-6>

ІНФОРМАЦІЙНА ВЛАДА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОЛІТИЧНОГО ВПЛИВУ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

Виговська Вероніка Юрївна

*студентка I курсу магістратури факультету психології,
політології та соціології*

*Національний університет «Одеська юридична академія»
м. Одеса, Україна*

Динаміка глобальних політичних процесів останніх років демонструє поступовий перехід від класичних моделей силового домінування до нових механізмів когнітивного та інформаційного впливу. На сьогодні, інформацію слід розглядати не лише як засіб комунікації, а як повноцінний інструмент політичного впливу, що здатний формувати суспільні настрої, змінювати громадську думку та конструювати політичні наративи. Особливої актуальності проблематика інформаційної влади як інструменту політичного домінування набуває в умовах гібридної війни, де поряд із військовими засобами активно застосовуються інформаційно-психологічні операції. Контроль над інформаційним простором дозволяє впливати на поведінку громадян без прямого застосування сили, що суттєво змінює уявлення про традиційне розуміння міждержавного протистояння. Головна особливість гібридної війни полягає в тому, що боротьба ведеться не лише за території чи ресурси, а й за свідомість людей. Тому, з огляду на це, інформаційна влада та її складові виступають ключовими елементами сучасних гібридних конфліктів.

Інформаційну владу доцільно розглядати як здатність певного суб'єкта контролювати інформаційні потоки та впливати на поведінку інших акторів, щоб формувати суспільні наративи, керувати суспільною свідомістю та впливати на процес ухвалення рішень. На відміну від традиційних форм влади, вона ґрунтується не стільки на прямому примусі, скільки на маніпуляції знаннями, цінностями, емоціями. На сьогодні інформаційна влада виступає у ролі влади постіндустріального суспільства, що визначає характер політичних, соціальних, військових процесів сьогодення. Тобто, в епоху цифровізації інформаційна влада перетворюється на домінантний

інструмент політичного впливу, оскільки здатна формувати суспільні наративи, змінювати, конструювати політичну реальність та впливати на процес ухвалення рішень без використання прямого примусу. Такий вплив здійснюється через засоби масової інформації, соціальні мережі, цифрові платформи, алгоритми рекомендацій, політичну пропаганду, інформаційні кампанії та інші механізми комунікаційного впливу. Саме тому інформаційна влада є прихованою та часто сприймається суспільством як природний процес формування громадської думки, хоча фактично може бути результатом цілеспрямованого стратегічного впливу [1].

Водночас поняття інформаційної влади необхідно відмежовувати від категорій «інформаційний тоталітаризм» та «інформаційне насильство». Інформаційний тоталітаризм є крайньою формою реалізації інформаційної влади, за якої держава або інший домінуючий суб'єкт встановлює монополію на інформацію, здійснює тотальний контроль над медіапростором, обмежує свободу слова та альтернативні джерела інформації. У такій системі інформація перетворюється на інструмент повного підпорядкування суспільства. Натомість інформаційна влада може існувати і в демократичних суспільствах, де вплив на масову свідомість реалізується через механізми переконання [3].

Під інформаційним насильством розуміється деструктивний вплив на свідомість та поведінку людини через маніпулятивні технології, дезінформацію, психологічний тиск, пропаганду чи інформаційні атаки. Тобто, інформаційне насильство завжди має примусовий та дестабілізаційний характер, натомість інформаційна влада може включати як конструктивні, так і маніпулятивні форми впливу [1].

Теоретичне осмислення інформаційної влади сформувалося у працях західних та вітчизняних дослідників, які розглядали інформацію як стратегічний ресурс політичного домінування. Важливий внесок у розвиток концепції інформаційного впливу та дослідження інформаційної влади як окремого феномену здійснив М. Кастельс, який у своїй фундаментальній трилогії «Інформаційна ера» та праці «Влада ідентичності» розглядав інформацію як фундаментальний ресурс мережевого суспільства, де вона стає головним джерелом влади та панування [4; 5]. Е. Тоффлер, у праці «Третя хвиля» обґрунтовував трансформацію механізмів влади: перехід від домінування сили та капіталу до переваги знань та інформації. Згідно положень вченого контроль над інформаційними ресурсами визначатиме політичний вплив у постіндустріальному суспільстві [9]. Водночас К. Мей розглядав інформаційну владу крізь призму глобалізації та цифрового капіталізму та акцентував, що інформаційні технології здатні не лише розширювати демократичні можливості, а й посилювати механізми політичного контролю [6].

У сучасній політичній науці інформаційна влада також розглядається як важлива складова концепції «м'якої сили», запропонованої Дж. Наєм, відповідно до якої політичні цілі можуть досягатися не лише шляхом примусу, а й через переконання, культурний вплив. Однак в умовах гібридних конфліктів інформаційна влада дедалі частіше поєднує елементи як «м'якої», так і «жорсткої» сили. Саме така комбінація ресурсів перетворює інформацію на ефективний інструмент маніпуляції суспільною свідомістю та дестабілізації політичних систем [7]. Таким чином, у сучасних умовах інформаційна влада виходить за межі виключно комунікативного чи культурного впливу та виступає комплексним механізмом політичного управління.

У межах функціонування інформаційної влади виокремлюють різні види інформаційного впливу, які відрізняються за методами, інструментами та цільовим спрямуванням. Серед них інформаційно-психологічний вплив, спрямований на свідомість, емоційний стан та спонукування до певних дій шляхом переконання, пропаганди, маніпуляцій, дезінформації та психологічних операцій. В умовах гібридних конфліктів саме цей вид впливу активно застосовується для деморалізації суспільства, підриву довіри до державних інституцій та поширення деструктивних наративів. Також виокремлюють інформаційно-технічний вплив, що орієнтований на інформаційну інфраструктуру та цифрові системи. Його реалізація здійснюється через кібератаки, несанкціонований доступ до баз даних, блокування інформаційних ресурсів, модифікацію або знищення даних, що може призводити до порушення роботи серверів державних органів, критичної інфраструктури [2].

З метою більш ґрунтовного аналізу вищевикладеної проблематики доцільно розглянути конкретні випадки застосування інформаційного впливу в умовах сучасних гібридних конфліктів.

Прикладом реалізації інформаційної влади в умовах гібридного протистояння є конфлікт між КНР та Тайванем. КНР розглядає інформаційний простір як один із ключових інструментів довгострокового політичного впливу на Тайвань. Особливу роль у реалізації інформаційного впливу відіграють соціальні мережі, цифрові платформи та афілійовані медіаресурси, через які поширюються наративи щодо неефективності тайванської влади, економічної залежності Тайваню від Китаю, загрозливих наслідків співпраці влади Тайваню із США. Значна частина таких кампаній активізується під час виборчих процесів у Тайвані. У такому випадку, інформаційні кампанії мають на меті посилити внутрішні політичні протиріччя та дискредитувати політичні сили, які орієнтуються на збереження незалежного зовнішньополітичного курсу. Масове поширення фейкових новин, що маніпу-

люють свідомістю людей, використання бот-мереж та алгоритмів цифрових платформ спричиняє недовіру до чинної влади [8].

У даному випадку інформаційна влада виступає альтернативою прямому військовому втручання та дозволяє Китаю реалізовувати стратегію поступового політичного тиску без відкритої ескалації конфлікту. Фактично йдеться про використання інформаційного простору як інструменту «м'якого примусу», коли вплив на громадську думку та політичні процеси здійснюється через маніпуляцію інформацією, психологічний тиск і конструювання необхідної політичної реальності. Даний кейс демонструє, що в умовах гібридних конфліктів боротьба ведеться не лише за території чи військову перевагу, а насамперед за контроль над суспільною свідомістю [8].

У відповідь на інформаційні загрози держави повинні приділяти більше уваги питанням системи інформаційної безпеки: розвивати стратегічні, удосконалювати заходи кібербезпеки та підтримувати незалежні медіа. Водночас у демократичних країнах постає питання балансу між безпековим аспектом та збереженням свободи слова, оскільки надмірний контроль над інформаційним простором може призводити до цензури. З огляду на це, важливо, щоб заходи захисту інформаційного простору не руйнували демократичні принципи.

Ще одним важливим напрямком протидії інформаційним загрозам є розвиток медіаграмотності. Особа, яка вміє аналізувати інформацію та розпізнавати маніпуляції є менш вразливою до інформаційного впливу. Тому у сучасних умовах державам необхідно здійснювати інвестиції у програми медіаграмотності та цифрової освіти.

У контексті гібридних конфліктів перемога дедалі частіше залежить не лише від військового потенціалу, а й від здатності контролювати інформаційний простір, нав'язувати власні інтерпретації подій та впливати на психологічний стан суспільства. Водночас небезпека інформаційної влади полягає у можливості її трансформації в інформаційний тоталітаризм або інформаційне насильство, коли інформаційний вплив перестає бути інструментом комунікації та стає засобом підпорядкування, дестабілізації й маніпулятивного контролю над суспільством. Саме тому проблема інформаційної влади потребує не лише теоретичного осмислення, а й вироблення ефективних механізмів захисту інформаційного суверенітету, медіаграмотності та демократичного контролю над інформаційним простором.

Отже, в умовах гібридної війни інформаційна влада стала одним із ключових інструментів політичного впливу. Сучасні конфлікти ведуться не лише за території, а й за довіру, увагу та свідомість людей. Інформація перетворилася на стратегічний ресурс, а здатність управляти інформаційним простором – на важливий елемент державної сили.

Література:

1. Антошина І. Інформаційна та державна влада: особливості взаємодії. *Правове життя сучасної України* : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 трав. 2019 р.). Одеса : Гельветика, 2019. Т. 1. С. 104–106.
2. Сучасні технології інформаційного впливу : монографія / Є. Д. Скулиша. Київ : Видавничий дім «АртЕк», 2021. 248 с.
3. Andrushchenko O. Informational totalitarianism: social networks as a tool of mass control and manipulation. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2025. С. 8–18.
4. Castells M. The Information Age: Economy, Society and Culture. Oxford : Blackwell Publishers, 1996–1998. 448 p.
5. Castells M. The Power of Identity. Oxford : Blackwell Publishers, 1997. 461 p.
6. May C. The Information Society: A Sceptical View. Cambridge : Polity Press, 2002. 192 p.
7. Nye J. Soft Power: The Means to Success in World Politics. New York : Public Affairs, 2004. 191 p.
8. Shih Z. Silent Invasion: The Strategy and Mechanism of China's Information Warfare on Taiwanese National Identity. Michigan, 2024. 79 p.
9. Toffler A. The Third Wave. New York : Bantam Books, 1980. 544 p.